

НОРМА МАСЛАХАТЧИ

ҲУҚУҚ СОЛИҚЛАР БУХГАЛТЕРИЯ

2005 йил июлдан чиқа бошлаган, ҳафтада бир марта чоп этилади

Янги ҳужжатларни тақдим этамиз

Тақдим этилаётган, шунингдек сўнги пайтда қабул қилинган бошқа ҳужжатларнинг тўлиқ матни билан «Norma» АҚТ ва nrm.uz сайтида танишиб чиқишингиз мумкин.

Мамлакатимизда картошкачилик кластерлари ва кооперациялари барпо этилади

Президентнинг «Республикада картошка етиштиришни кенгайтириш ва уруғчилигини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори (6.05.2020 йилдаги ПҚ-4704-сон) қабул қилинди.

Ҳужжат билан картошкачиликка ихтисослаштирилладиган туманларда картошкачилик кластерлари ва кооперацияларини ташкил этиш назарда тутилган.

Қуйдагилар уларнинг асосий йўналишлари ҳисобланади:

➢ инновацион ва ресурс тежамкор технологиялар асосида яхлит майдонларда истеъмол ва уруғлик картошка етиштириш ҳамда соҳада қўшилган қиймат занжирини яратиш;

➢ уруғлик картошканинг супер элита ва элита авлодларини етиштиришни кенгайтириш, уруғликлар тайёрлаш ҳамда замонавий картошка плантацияларини барпо этиш;

➢ истеъмол ва уруғлик картошкага бўлган ички бозор талабини қондириш, шунингдек, унинг экспортини кенгайтириш;

➢ картошка экиш учун мўлжалланган экин майдонининг камида 50 фоизда уруғлик картошканинг супер элита ва (ёки) элита авлодларини етиштиришни йўлга қўйиш;

➢ уруғлик картошкани соқлаш, саралаш, етказиб бериш ва қайта ишлашни йўлга қўйиш;

➢ картошкачилик соҳасига илғор технологиялар, ин-

новацион ечимлар (ноу-хау) ва илм-фан ютуқларини жорий этиш.

Қуйдагилар тасдиқланди:

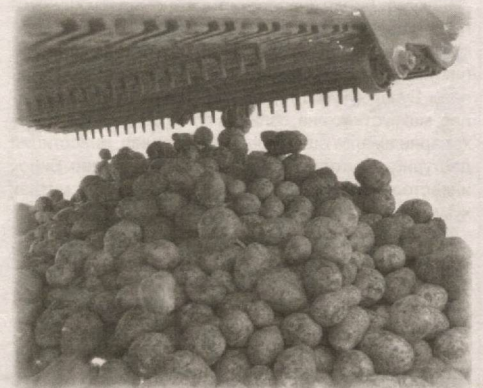
➢ Истеъмол ва уруғлик картошка, жумладан, унинг супер элита, элита авлодларини етиштиришга ихтисослаштирилладиган туманлар ҳамда худудлар рўйхати;

➢ 2020–2021 йилларнинг қиш-баҳор мавсумида аҳолини ва ижтимоий соҳа муассасалари эҳтиёжларини кафолатли таъминлаш мақсадида истеъмол картошкасини захирага жамғариш ҳажмлари.

2020 йил 1 майдан бошлаб картошка етиштирувчи фермер хўжаликлари ва қишлоқ хўжалиги корхоналари, шунингдек, картошкачилик кластерлари ва кооперацияларининг уруғлик картошка харид қилиш харажатларини молиялаштириш учун уларга 12 ой муддатгача тижорат кредитлари ажратилади. Тижорат кредитлари бўйича фоиз ставкасининг бир қисми Тадбиркорлик фаолиятини қўллаб-қувватлаш давлат жамғармаси маблағлари ҳисобидан қопланади.

2023 йил 1 июлгача бўлган муддатта четдан олиб кирилаётган уруғлик картошка божхона божидан озод этилади.

Қишлоқ хўжалиги вазирлиги ҳамда Сабзавот, полиз

экинлари ва картошкачилик илмий-тадқиқот институтига юклатилган вазифалар белгиланди. Институтга юклатилган вазифаларни хусусий ташаббускорлар иштирокида амалга ошириш ҳуқуқи берилди.

Сабзавот, полиз экинлари ва картошкачилик илмий-тадқиқот институти ҳузурида юридик шахс мақомига эга бўлмаган Илмий изланишлар ва инновацион ишланмаларни молиявий қўллаб-қувватлаш, картошка навлари селекцияси ва уруғчилигини ривожлантириш жамғармаси ташкил этилади. Унинг маблағларини шакллантириш ва сарфлаш тартиби белгиланди.

Худудларда маҳаллий инвесторлар маблағлари ҳамда халқаро молия институтлари ва хорижий ҳуқумат молия ташкилотларининг соҳага жалб қилинган кредит маблағлари ҳамда грантлари ҳисобидан худудларда «in vitro» лабораториялари ташкил этилади.

Ҳужжат Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базасида (lex.uz) эълон қилинган ва 7.05.2020 йилдан кучга кирди.

Элмира Сиразиева.

Инвестор кафолатларни қўллаш ҳақида хабар бериши лозим

«Инвестициялар ва инвестиция фаолияти тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг 19-моддасида белгиланган кафолатларни қўллаш ҳақида хабар бериш тартиби тўғрисидаги низом тасдиқланди (ВМнинг 30.04.2020 йилдаги 264-сон қарори).

Нима ҳақда сўз бормоқда. Ўзбекистонда қабул қилинаётган кейинги қонун ҳужжатлари инвестиция киритиш шартларини ёмонлаштираётган бўлса, инвесторларга нисбатан 10 йил мобайнида инвестиция қилиш санасида амалда бўлган қонун ҳужжатлари қўлланилади. Қонун ҳужжатларига киритилган ўзгаришлар давлатимизнинг миллий хавфсизлиги манфаатларини ҳимоя қилиш билан бевосита боғлиқ бўлса, ушбу қоида қўлланилмайди.

Бу қандай тартибда ишлайди. Ушбу вазиятга тушган чет эллик инвестор қуйидаги тегишли ваколатли органларга кафолатларни қўллаш ҳақидаги хабарномани ёзма шаклда юбориши лозим:

➢ хизмат кўрсатувчи банкка – қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳоллардан ташқари чет эллик инвесторнинг чет элга ўтказиладиган даромадларини (фойдасини) репатриация қилиш тартиб-таоми-

лини мураккаблаштирадиган ёки унинг миқдорини камайтирадиган қўшимча талаблар жорий этилган тақдирда;

➢ юридик шахсларни давлат рўйхатидан ўтказадиган тегишли давлат ташкилотларига – инвестицияларни амалга ошириш ҳажмларига сон жиҳатдан чекловлар ва инвестициялар миқдори бўйича бошқа қўшимча талаблар жорий этилган тақдирда;

➢ ТИВ ва (ёки) ИИВга – чет эллик инвесторларнинг визаларини расмийлаштириш ва муддатини узайтиришнинг қўшимча тартиб-таомиллари жорий этилган тақдирда;

➢ Инвестициялар ва ташқи савдо вазирлигига – чет эллик инвесторга қонун ҳужжатларида белгиланганга қўшимча кафолатлар ва қўллаб-қувватлаш чоралари берадиган инвестиция шартномаси мавжуд бўлган тақдирда (инвестиция шартномасида кўрсатилган инвестиция киритиш шартлари бўйича).

Хабарнома инвестиция киритиш шартларини ёмонлаштирадиган қонун ҳужжати қабул қилингандан кейин исталган вақтда юборилиши мумкин. Унда инвестор инвестиция киритиш шартлари ёмонлашган деб ҳисоблайдиган ҳолатлар ва кафолат амал қилиш муддати мобайнида ўзи қўллаш ниятида бўлган инвестиция

киритиш санасида амал қилган норматив ҳужжат кўрсатилади.

Хабарнома чет эллик инвесторга нисбатан ваколатли орган томонидан инвестиция киритган санада амал қилган қонун ҳужжати қўлланиши учун асос ҳисобланади. У юборилган санасидан қатъи назар, инвестиция киритиш шартларини ёмонлаштирадиган қонун ҳужжати кучга кирган пайтдан бошлаб амал қилади.

Ваколатли орган розилик билдирмаган тақдирда. Хабарномани олган ваколатли орган унга розилик билдирмаслиги ва бундай ҳолатда кафолатлар қўлланишининг қонунийлиги тўғрисидаги юридик хулоса учун Адлия вазирлигига мурожаат қилиши мумкин. Уни тайёрлашга икки ҳафта кетади. Сўнгра чет эллик инвесторга кафолат қўлланиши ноконунийлиги тўғрисида даъво билдириши мумкин. Буни тасдиқловчи Адлия вазирлигининг хулосаси мавжуд бўлган тақдирда, даъво билдирилганда давлат божи тўланмайди.

Бу – муҳим! Ваколатли органнинг Адлия вазирлиги ва судга мурожаат қилиши чет эллик инвесторга нисбатан кафолат қўлланишини тўхтатиб туриш учун асос ҳисобланмайди.

2-бетда

Ушбу сонда:

3-4-БЕТЛАР

7-БЕТ

8-БЕТ

Пенсияни карточкага ўтказиш

Пенсия тайинлашда иш ҳақи миқдорининг аҳамияти

Коронавирус пандемиясининг ўзи форс-мажор ҳисобланадими?

Корхоналар штат жадвалига эга бўлиши шартми?

Инвестиция шартномаси ҳукумат билан қандай тузилади

ВМнинг 264-сон қарори билан Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати билан чет эллик инвестор ўртасида инвестиция шартномаларини тузиш, ўзгартириш киритиш, тугатиш ва амалга ошириш тартиби тўғрисидаги низом қабул қилинди.

Ҳукумат билан инвестиция шартномалари, шу жумладан қонун ҳужжатларида белгиланганидан ташқари қўшимча кафолатлар ва қўллаб-қувватлаш чоралари (имтиёзлар ва преференциялар) бериш учун ҳам тузилади. Булар ҳукумат томонидан бериладиган кафолатлар, махсус божхона, солиқ ва тўлов режимлари, лойиҳаларни амалга оширишда қўмаклашиш, инвестиция дастурига киритиш ва бошқалардан иборатдир. Бироқ инвесторга бозорда устун мавқени яратувчи мутлақ ҳуқуқлар берилиши мумкин эмас.

Бунда чет эллик субъектларга кафолатлар ва қўллаб-қувватлаш чоралари:

- барқарор иқтисодий ўсишни, мамлакат иқтисодиётининг илгор технологик ўзгаришини таъминловчи устувор тармоқларга;

- республиканинг экспорт салоҳиятини мустаҳкамлаш ва кенгайтиришни, уни жаҳон ҳўжалик алоқаларига интеграциялашни таъминловчи устувор лойиҳаларга инвестиция киритишда ҳар бир аниқ ҳолатда берилди.

Бу – муҳим! Солиқлар, божхона тўловлари ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича қўшимча имтиёзлар чет эллик инвесторлар томонидан ташкил этилган чет эллик инвестициялар иштирокидаги корхоналарга фақат аниқ белгиланган муддатга берилди ва муддатсиз бўлиши мумкин эмас.

Инвестиция шартномаси, шунингдек унга ўзгартиришлар ва қўшимчалар ёзма шаклда тузилади. Иккала ҳолатда ҳам тартиб-таомил бир хил бўлади. Шартномани Ҳукумат номидан Инвестициялар ва ташқи савдо вазирлиги имзолайди. Бундай шартномани тузиш бўйича таклиф билан ташаббус кўрсатиш чет эллик инвестор томонидан мустақил равишда ёки давлат бошқаруви органлари, ҳўжалик бирлашмалари, маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органлари ёхуд ҳўжалик юритувчи субъектлар билан биргаликда белгиланган тартибда амалга оширилади.

Бунинг учун Инвестициялар ва ташқи савдо вазирлиги ёки Хорижий инвестицияларни жалб этиш агентлигига қуйидагилар топширилади:

- инвестиция шартномаси тузишнинг мақсади, инвестиция фаолияти объектига инвестиция киритиш ҳамда инвестиция лойиҳаларини амалга ошириш юзасидан мавжуд тажрибаси (мавжуд бўлган тақдирда) тўғрисидаги маълумотларни кўрсатган ҳолда ариза;

- тасдиқланган намунавий шаклдаги инвестиция шартномаси лойиҳаси;

- ваколатли органларда экспертизадан ўтказилган техник-иқтисодий асослаш (техник-иқтисодий ҳисоблаш) асосида бажарилган лойиҳа бизнес-режаси (зарурат бўлганда).

Адлия вазирлиги, Молия вазирлиги ва Иқтисодий тараққиёт ва камбағалликни қисқартириш вазирлиги, ДБҚ ва ДСҚ томонидан ўз ваколатлари доирасида ҳулосалар берилди.

Шартнома лойиҳаси ва бошқа материаллар олинган кундан бошлаб 15 кун мобайнида кўриб чиқилади. Қўшимча ўрганиш, текшириш ёки бошқа чора-тадбирлар кўриш талаб этилган ҳолларда, муддат бир ойга узайтирилиши мумкин. Бу ҳақда инвесторга ёзма равишда хабар қилинади.

Барча ваколатли органлар билан келишилганидан сўнг инвестиция шартномаси Вазирлар Маҳкамасига киритилади, у ерда шартнома кўриб чиқилади ва маъқулланади ёки эътирозлар бўлган тақдирда қайта ишлаш учун қайтарилади. Маъқулланган инвестиция шартномаси Инвестициялар ва ташқи савдо вазирлиги томонидан имзоланади, бундан кейин идора шартномани тасдиқлаш тўғрисидаги ҳукумат қарори лойиҳасини тайёрлайди ва Вазирлар Маҳкамасига киритади. Шартнома уни тасдиқлаш тўғрисидаги қарор қабул қилинган санадан бошлаб ёки унда белгиланган муддатда кучга киради.

Инвестициялар ва ташқи савдо вазирлиги шартнома бўйича мажбуриятларнинг бажарилиши мониторингини олиб боради. Чет эллик инвестор шартномада белгиланган тартибда ва муддатларда ҳисоботлар тақдим этади.

Қўшимча кафолатлар ва қўллаб-қувватлаш чораларининг (имтиёзлар ва преференцияларнинг) амал қилиш муддати инвестиция шартномасининг амал қилиш муддати тугаши билан тўхтатилади ёки шартномада назарда тутилган тартибда бундай муддат тугашидан аввал тўхтатилиши мумкин.

Юқорида баён этилган тартиб 10 млн АҚШ долларидан кўп бўлмаган эквивалентда чет эл инвестицияси улуши бўлган лойиҳаларни амалга оширишда ҳудудий ҳокимият органлари билан тузиладиган инвестиция шартномаларига татбиқ этилмайди.

Ҳужжат Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базасида (lex.uz) эълон қилинган ва 1.05.2020 йилдан кучга кирди.

Олег Заманов, «Norma» МЧЖ эксперти.

Электрон пулларни чиқариш ва муомалага киритиш тартиби белгиланди

Тасдиқланган қоидалар билан электрон пулларни чиқариш, реализация қилиш, улардан фойдаланиш ва уларни қоплаш механизми белгиланади (АВ томонидан 29.04.2020 йилда 3231-сон билан рўйхатдан ўтказилган). Ҳужжат «Тўловлар ва тўлов тизимлари тўғрисида»ги Қонунга мувофиқ ишлаб чиқилган.

Маълумот учун: электрон пуллар – эмитентнинг электрон шаклда сақланадиган ҳамда электрон пуллар тизимида тўлов воситаси сифатида қабул қилинадиган шартсиз ва чақириб олинмайдиган пул мажбурияти.

Электрон пуллар (ЭП) тизимида қуйидагилар иш-тирок этади:

- эмитент – Марказий банк ва тижорат банклари;
- оператор – банк ва (ёки) ЭП тизими ишлашини таъминлайдиган тегишли лицензияга эга бўлган тўлов ташкилотлари;

- агентлар;
- ЭП эгалари;

- банклар, тўлов ташкилотлари, яқка тартибдаги тadbиркорлар ва (ёки) эмитент билан шартнома тузган юридик шахслар.

Электрон пулларни чиқариш ва реализация қилиш

ЭПни чиқариш ва реализация қилиш банк-эмитент томонидан Марказий банкка тасдиқланган шакл бўйича хабарномани, шунингдек ҳужжатларни юборишдан бошланади. МБ томонидан келиб тушган хабарнома 10 кун мобайнида кўриб чиқилади ва МБ расмий веб-

сайтида юритиладиган тегишли Реестрда пул чиқариш бошланган сана ҳақида ёзув қайд этилади.

ЭП чиқариш жисмоний шахслар ёки агентдан қабул қилинган пул маблағлари доирасида, электрон пулларни чиқариш, улардан фойдаланиш ва уларни қоплаш тўғрисидаги шартномага мувофиқ амалга оширилади. Ушбу шартнома асосида ЭП реализация қилиш шартлари белгиланади. Шартнома тузилгунга қадар эмитент ёки оператор жисмоний шахсга қуйидагилар тўғрисида маълумотларни тақдим этиши лозим:

- эмитентнинг ва операторнинг номи ҳамда жойлашган ери (почта манзили) (тўлов ташкилоти ҳисобланганда – лицензия рақами);

- ЭПдан фойдаланиш шартлари;

- ЭП эгасидан воситачилик ҳақини ундириш тартиби ва миқдори;

- эътирозларни бериш усуллари ва уларни кўриб чиқиш тартиби.

Электрон пуллар жисмоний шахсга ва агентга ҳар бир ЭП эгаси учун шакллантириладиган электрон ҳам-мёнга ўтказиш орқали реализация қилинади. ЭП сотиб олинганлиги далили қуйидаги маълумотларни ўз ичига олган квитанция ва қоғоз ёки электрон шаклдаги бошқа ҳужжатлар билан тасдиқланади:

- эмитент ва операторнинг номи;

- операциянинг амалга оширилган санаси;

- операциянинг тартиб рақами;

- электрон пуллар суммаси;

- электрон пуллар эгасига тегишли электрон ҳам-мёнингнинг идентификация коди;

- ундириладиган воситачилик ҳақи миқдори (агар электрон пулларни чиқариш, улардан фойдаланиш ва уларни қоплаш тўғрисидаги шартномада белгиланган бўлса). Шунингдек эмитент томонидан қўшимча белгиланган реқвизитлар киритилиши мумкин.

Электрон пуллардан фойдаланиш

Электрон пуллар тизими субъектлари – яқка тартибдаги тadbиркорлар ва юридик шахслардан товарлар ва хизматларни сотиб олиш учун электрон пуллардан фойдаланилади. Улар учун махсус электрон ҳамёнлар шакллантирилади, уларга реализация қилинган товар ёки кўрсатилган хизматлар учун ЭП қабул қилинади ва кейинчалик эквивалент сумма банк ҳисобварақларига ўтказилади. Юридик шахслар ва ЯТТ электрон ҳамёнларидаги электрон пулларни қайта сотиш тақиқланади.

Электрон пуллар бўйича ҳар қандай операция чек ёки тасдиқловчи ҳужжат билан тасдиқланади. У электрон ҳамён эгасининг мобил алоқа воситаларига смс-хабар ёки электрон почта манзилига хабар тарзида юборилиши шарт. Чеқда қуйидагилар кўрсатилади:

- электрон ҳамённинг идентификация коди;

- тўловни идентификацияловчи транзакция коди;

- яқка тартибдаги тadbиркор ва юридик шахснинг номи ва СТИРи;

- чек рақами;

- тўлов суммаси;

- операциянинг амалга оширилган санаси ва вақти.

Электрон пуллар банк-эмитент томонидан уларнинг эгаларига нақд пулга алмаштириш ёки нақд пулсиз маблағларни ЭП эгасининг банк ҳисобварақига кирим қилиш орқали қопланади. ЭП қопланганидан кейин муомаладан чиқарилади.

Ҳужжат Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базасида (lex.uz) эълон қилинган ва 29.04.2020 йилдан кучга кирди.

Ленара Хикматова, «Norma» МЧЖ эксперти.

УШБУ СОНДА

- **ҚОНУНЧИЛИКДАГИ ЯНГИЛИКЛАР** – Янги ҳужжатларни тақдим этамиз **1-2-бетлар**
- **ПЕНСИЯ ИШИ** – Пенсияни қандай олиш мумкин? – Пенсияларга қулай бўлиши учун

- «Саховат ва қўмақ» жамғармаси муҳтож оилаларга ёрдам беради
- Кичик фоиз
- Қандай ҳисобланади
- Пенсиялар учун махсус карточка
- «Шифокордан сўранг» онлайн-поликлиникаси йўлга қўйилди

- Қариялари фаол мамлакат **3-6-бетлар**
- **ҲўЖАЛИК ЮРИТИШ ҚОИДАЛАРИ** – «Форс-мажор»: 10 та янглиш фикр **7-бет**

- **КАДРЛАР БЎЛИМИ** – Штат жадавли қайси шакл бўйича тузилади
- Корхона раҳбари билан меҳнат контракти қандай тузилади **8-бет**

ПЕНСИЯ ИШИ

Махсус мавзувий сон*

Карантин шароитида махсус чора-тадбирлар қабул қилинади. Улардан бири кекса фуқароларнинг пенсияларини пластик карточкаларга ўтказишдир. Аҳоли орасида бу мавзуда саволлар жуда кўп бўлди. «Норма» экспертлари ва ПЖ мутахассислари саволларга жавобларни тайёрладилар.

Экспертдан сўранг

Пенсияни қандай олиш мумкин?

Карантин шароитида ушбу ва бошқа саволлар долзарб бўлиб турибди ва мамлакатимиздаги кекса ёшдагиларнинг кўпчилигига дахлдордир. Уларнинг айримларига жавобларни «Норма» компанияси эксперти Зафаржон Хўжаев тайёрлади.

– *Отам Мирзо Улуғбек туманида прописка қилинган ва пенсияни ўша ерда олади. Бироқ вазият тақозоси билан соғлиғи туфайли у Чилонзор туманида яшайдиган синглицининг уйида турибди. Илгари пенсия олиш учун таксида келарди ва маҳалладан пенсияни олади. Ҳозир машина ҳаракатлиниши чекланган. Бундай вазиятда пенсияни, қолаверса карточкани қандай олса бўлади?*

– Май ойи учун пенсия пластик карточкага ўтказилади. Бундай тадбир биринчи босқичда Тошкент, Нукус ва вилоят марказлари шаҳарлари учун жорий этилмоқда. Шу боис «1106» ёки «1140» қисқа рақамлари орқали кўнғироқ қилишигингиз ва вазиятни тушунтиришингиз мумкин. Банк ходимлари ҳақиқий яшаш

жойингизга пластик карточкани етказиб берадилар.

– *Пенсионер карточка берилётган пайтда прописка қилинган жойда бўлмаса, пенсия бериш тўхтатиладими?*

– Бу пенсионер қаердалигига боғлиқдир. У яшаш жойи худудидан ташқарида, масалан, Тошкент шаҳридан ташқарида бўлса, пенсия пули туширилган пластик карточкани пенсионернинг ҳақиқий яшаш жойига етказиб берадилар. Бироқ бунинг учун пенсионер «1106» ёки «1140» қисқа рақамлари орқали кўнғироқ қилиши ва яшаш жойини аниқ айтиши лозим.

Пенсионер яшаш жойидан (шаҳардан) ёки Ўзбекистон Республикасидан ташқарида бўлса, унга олинмаган пенсия пули пенсияни олиш мақсадида мурожаат

БУГУНГИ СОНДА:

ПЕНСИОНЕРЛАРГА ҚУЛАЙ БЎЛИШИ УЧУН

Пенсия жамғармаси маълум қилади

4

ҚАНДАЙ ҲИСОБЛАНАДИ

Иш ҳақи пенсия миқдорига қандай таъсир кўрсатади

5

ПЕНСИОНЕРЛАР УЧУН МАХСУС КАРТОЧКА

Телефон орқали савол

6

ҚАРИЯЛАРИ ФАОЛ МАМЛАКАТ

Кўнчқар мамлакат аҳолисининг кекса қатлами муаммолари қандай ҳал этилмоқда

7

Маъзувий сонни Алла Ромашко олиб боради.

этилгандан олдинги 12 ойдан ошмаган давр учун тўланади (*Низомнинг 169-банди, ВМнинг 8.09.2011 йилдаги 252-сон қарорига 1-илова*).

– **Пенсияни карточкага ўтказиш – вақтинчалик чора-тадбир ҳисобланадими ёки ушбу хизматдан воз кечиш мумкин?**

– Ҳа, пенсияни карточкага ўтказиш вақтинчалик чора-тадбирдир. Нақд пуллар орқали коронавирус инфекцияси билан зарарланиш хавфи юқори бўлганлиги сабабли шундай қилинган, чунки банкноталар касалликнинг потенциал ташувчилари бўлади.

Давлат бош санитария врачлари Нурмат Отабековнинг таъкидлашича, коронавирус патогени нақд пулларда узок вақт мобайнида (4–5 кун) сақланиб туради.

Мамлакатимизда карантин чораларининг юмшатилиши ва санитария-эпидемиология вазиятини нормаллаштиришга қараб ушбу хизматлардан воз кечиш мумкин бўлади, албатта. Бу ҳақда оммавий ахборот воситалари орқали қўшимча равишда маълум қилинади.

– **Ўйдан чиқа олмайдиган ногирон пенсионерлар ҳам бор. Пенсия уларнинг уйларига етказиб берилади. Уларга қўшиллар ёрдам берадилар. Пенсиялар карточкага ўтказилганда, уларда нақд пул бўлмайди. Улар карточкадан пул ечилишини мустақил назорат қила олмайдилар. Пенсионерларнинг ушбу тоифасига, худди илгаригидек, пенсияни уйга олиб келиб бериладими?**

– Мустақил ҳаракатлана олмайдиган фуқаролар тоифаларига банк ходимлари томонидан банк пластик карточкаларига ўтказилган пуллар санитария нормаларига риоя этилган ҳолда нақдлаштириб берилади. Пенсионер вазиятини тушунтириш учун «1106» ёки «1140» қисқа рақамга кўнғироқ қилиши лозим.

Бундан ташқари, маҳалла фуқаролар йиғинлари бинолари олдида банкоматлар ўрнатилади.

– **Ота-онам карантин белгиланишидан олдин Жиззах шаҳрига меҳмонга кетишган эди. Мана икки ойдирик, пенсияларини ололмаёттилар. Уларга вақтинчалик турган жойлари бўйича (улар акамникида яшашяпти) пенсияни ўтказиш учун нима қилиш керак?**

– Афсуски, Жиззах шаҳридаги яшаш жойи бўйича отангиз пенсия ололмайди. Мамлакатимизда карантин чораларининг юмшатилиши ва санитария-эпидемиологик вазият нормаллашгандан сўнг Тошкент шаҳридаги яшаш жойига келгандан кейин отангиз олинмаган пенсияни ўтган давр учун, бироқ пенсия олиш учун мурожаат қилингандан олдинги 12 ойдан ошмайдиган давр учун олиши мумкин (*252-сон Низомнинг 169-банди*).

– **Жорий йил май ойидан бошлаб ишлайдиган пенсионерларга иш жойидан пенсия тўлаш тўхтаилади. Қойдага кўра, уларга иш жойларида жорий ой учун эмас, балки ўтган ой учун пенсия тўланган (бу бюджетдан ташқари Пенсия жамғармасидан маблағларни олиш жиҳатларига боғлиқдир). Бу май ойида ишлайдиган пенсионерларнинг жорий ой (май) ва олдинги ой (апрель) учун пенсиялари бир йўла карточкага ўтказилишини аниглайдими?**

– Пенсия жамғармасининг маълумотига кўра май ойида ишлайдиган пенсионерларга пенсия олдинги тўланмаган давр, яъни апрель ва май ойлари учун тўланади.

– **Қабул қилинган қарорга кўра ишлайдиган пенсионерлар май ойида бошлаб пенсияларини тўғридан-тўғри Пенсия жамғармасидан оладилар. Бироқ айрим ташкилотлар, шу жумладан бизнинг ташкилотимиз**

Маълумот учун!

Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёев томонидан «Коронавирус пандемияси даврида аҳоли ва тадбиркорлик субъектларини қўллаб-қувватлаш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги Фармон (*27.04.2020 йилдаги ПФ-5986-сон*) имзоланди. Хужжатда аҳолини ижтимоий қўллаб-қувватлашни кенгайтириш, иқтисодийёт тармоқларининг барқарор фаолият юритишини таъминлаш бўйича чора-тадбирлар белгиланган.

Хусусан, қуйидагилар назарда тутилган:

➤ шундай тартиб жорий этиладики, унга мувофиқ ходимга тўланадиган, жисмоний шахслардан олинмаган даромад солиғига тортилмайдиган моддий ёрдам суммаси меҳнатга ҳақ тўлаш энг кам миқдорининг 4,22 бараваридан 7,5 бараваригача оширилади (*2-банд*);

➤ Иқтисодийёт тараққиёти ва камбағалликни қисқартириш вазирлиги, Молия вазирлигининг пенсиялар тўғри тайинлиши ҳамда тўланиши бўйича текширишлар натижасида аниқланган, ортиқча тўланган пенсиялар бўйича 2020 йил 20 апрель ҳолатига пенсионерларнинг қарздорлик суммасини ҳисобдан чиқариш тўғрисидаги таклифи маъқулланади (*3-банд*);

➤ 2020 йил 1 майдан бошлаб барча ишловчи пенсионерларга (Давлат бюджети ҳисобидан пенсия олувчи шахслардан ташқари) пенсиялар тўлови тўғридан-тўғри Молия вазирлиги ҳузурдаги бюджетдан ташқари Пенсия жамғармаси томонидан амалга оширилади (*4-банд*).

Мавзуйий сонни Алла Ромашко олиб боради.

томонидан ҳам ишлайдиган пенсионерларга апрель ойи учун ўз маблағлари ҳисобидан пенсиялар тўлаб бўлинган. Май ойида ПЖдан ушбу харажатлар қопла-нишига (ҳар доимийдек) умид қилгандик. Ходимларга апрель ойи учун тўланган пенсиялар корхоналарга қандай қоплаб берилади?

– Пенсия жамғармасида таъкидланганидек, май ойида ишлайдиган пенсионерларга бутун тўланмаган давр, яъни апрель ва май ойлари учун пенсия тўланади.

Бинобарин ушбу даврлар учун ташкилот маблағлари ҳисобидан пенсия тўланган ишлайдиган пенсионерларга ҳам пенсия тўланади.

Мазкур ҳолатда ташкилот ишлайдиган пенсионердан ортиқча тўланган тўловни ҳисобга олган ҳолда, бевосита ундан апрель ойи учун тўланган пенсия қайтарилишини талаб этиши лозим.

– Март ойининг бошларида пенсия тайинлаш учун барча ҳужжатларни Пенсия жамғармасига топ-

ширган эдим. Бироқ карантин бошланиб қолди ва ҳозирча пенсия олганим йўқ. Ушбу давр учун пенсия тўланадими ёки йўқми?

– Албатта, тўланади. Қонун ҳужжатларига мувофиқ пенсия ёшига тўланган кундан бошлаб ёшга доир пенсия тайинланади, бунда пенсияга бўлган ҳуқуқ пайдо бўлган кундан бошлаб 60 кундан кечиртирмай пенсия тайинлаш учун муурожаат қилиш керак (Қонуннинг 47-моддаси). Тегишнча, пенсия унга бўлган ҳуқуқ вужудга келган пайддан эътиборан тўланади.

Муурожаатда пенсия ёшига тўлган сана кўрсатилмаганлиги сабабли пенсияга бўлган ҳуқуқнинг вужудга келиш вақтини аниқлашнинг имкони йўқ.

Айтайлик, ҳуқуқ 1 февралдан вужудга келган, масалан, 20 мартда муурожаат қилинган бўлса, пенсия 1 февралдан тайинланади ва тўланади. Май ойида тўлов қайдномасига киритилсангиз, пенсияни 4 ой (февраль–май) учун оласиз.

Молия вазирлиги ҳузуридаги бюджетдан ташқари Пенсия жамғармасининг маълумотига кўра:

Халқ банки АК кўчма кассалари томонидан банк пластик карталарини етказиб берилганда, фуқароларнинг хоҳишига кўра банк карталаридаги маблағлар нақдлаштириб берилади. Бунда нақдлаштириш учун **фоиз харажатлари ундирилмайди.**

Хизмат турлари	Қулайликлар	
	Пенсия ва нафақаларни олиш учун Халқ банкининг банк картаси	бошқа ҳолатларда
Пенсия ва нафақалар тўлаш (картага ўтказиш)	Ҳар ойнинг 5-санасидан бошлаб 1–5-кунлар	Ҳар ойнинг 27-санасига қадар нақд пулда
Банк картасини очиш	Бепул	Тижорат банклари тарифи бўйича
Пенсия тўловини нақдлаштириш учун воситачилик йиғими	Бепул	1% ва ундан ортиқ
Ҳар ойда картадаги маблағлар қолдигига фоизларни (даромадларни) ҳисоблаш	қолдиқ суммасидан йиллик 8%	Мавжуд эмас

Бошқа тижорат банкларининг пластик карталаридан фойдаланадиган **370 мингдан ортиқ фуқароларга** пенсия ва нафақалар **мавжуд (амалдаги) банк карталарига тўланади.**

Шу билан бирга пенсия ва нафақаларнинг бир қисми банк карталарига, қолган қисми эса нақд пулда бериладиган **121 мингдан фуқароларга** жорий йилнинг май ойдан бошлаб пенсиялар амалдаги пластик карталарига тўлиқ миқдорда (100%) ўтказилади.

Пенсия жамғармаси матбуот хизмати.

Маълумот учун!

Офицерлар таркибидан бўлган шахсларнинг, прапорщикларнинг, мичманларнинг ва мuddатдан ташқари хизмат ҳарбий хизматчиларининг хотинлари, уларни ишга жойлаштириш **ИМКОНЯТИ БЎЛМАГАН** жойларда эрлари билан яшаган вақт, лекин **10 йилдан ошмаган ДАВР** стажга **қўшилади.**

Ўзбекистон Республикаси
қонунчилиги

www.norma.uz

Мавзуй сонни Алла Ромашко олиб боради.

Пенсия жамғармаси маълум қилади

Пенсионерларга қулай бўлиши учун

Карантин даврида **ногиронлик мuddати тугайди-ган** фуқароларга **тиббий-меҳнат эксперт комиссияси (ТМЭК) томонидан** улар тиббий кўриқдан ўтказилмаган ҳолда **узайтириб берилади**. Маблағлар ўзгаришларсиз тўланади.

Бундан ташқари, карантин даврида **пенсия ва нафақа (шу жумладан дафн маросими ва бола туғилганлиги муносабати билан нафақа)** олиш ҳуқуқи юзага келган фуқаролар карантин тугагандан кейин 1 ой мобайнида Пенсия жамғармасининг туман (шаҳар) бўлимларига мурожаат қилишга ҳақли. Бунда пенсия, нафақалар карантин чекловлари даврида **бундай ҳуқуқлар юзага келган кундан бошлаб** тайинланади.

МИСОЛ. *Пенсияга бўлган ҳуқуқ вужудга келган пайтдан бошлаб 60 кун мобайнида* Пенсия жамғармасининг туман (шаҳар) бўлимига мурожаат қилган фуқарога **пенсияга ёшига тўлган кундан бошлаб пенсия тўланади**. Фуқаро жорий йил 24 март кuni 60 ёшга тўлган бўлса ва у **22 майгача (60 кун мобайнида)** ариза тақдим этган бўлса, унга 24.03.2020 йилдан бошлаб пенсия тайинланади. Бироқ карантин даврида у ариза бера олмаган. Мазкур ҳолатда фуқаро 1 июлга қадар зарур ҳужжатлар билан мурожаат қиладиган бўлса ҳам (карантин чекловлари 1 июнга қадар давом этганда), унга пенсия олиш ҳуқуқи вужудга келган кундан – яъни 2020 йил 24 мартдан бошлаб пенсия тайинланади.

Шу билан бирга, пенсиялар (нафақалар) тўланиши ахборот-коммуникация тизимидан фойдаланилган ҳолда масофадан туриб мониторинг қилинади. Пенсия жамғармаси томонидан электрон маълумотлар базасидан фойдаланилган ҳолда маблағлар тўғри тайинланиши ва тўланиши назорат қилинади.

Яна бир қулай томони шундаки, банк карталари ёки ишончнома асосида пенсия (нафақа) оладиган шахсларга, шунингдек паспортнинг амал қилиш мuddати тугаётган ёки тугаган фуқароларга тўлаш мuddатлари тегишли ҳужжатлар талаб этилмаган ҳолда **4 ойга узайтирилади**.

МИСОЛ. *Пенсионер пенсия тўловини 2019 йил ноябрдан банк картасига ўтказиш учун ариза берди ва 2019 йил ноябрдан 2020 йил апрелгача бўлган давр учун пенсия олди. Қонун ҳужжатларига мувофиқ у пенсияга бўлган ҳуқуқини ҳар 6 ойда тасдиқлаши лозим. Пенсионер Пенсия жамғармасига мурожаат қилмаганда, бунинг сабабларини аниқлаш учун яшаш жойи бўйича мониторинг ўтказилади (Низомнинг 158-банди, ВМнинг 8.09.2011 йилдаги 252-сон қарорига 1-илова).* Карантин даври мобайнида пенсионер ҳужжатларни тақдим этмаган ҳолда, тўлов 4 ойга, яъни 2020 йил сентябрга қадар узайтирилади.

Манба: Пенсия жамғармаси матбуот хизмати.

Қонунчиликдаги янгиликлар

«Саховат ва кўмак» жамғармаси муҳтож оилаларга ёрдам беради

У «Маҳалла» хайрия жамоат фонди ҳузурида ташкил этилган.

Бу Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 22 апрелдаги 213-ф-сон фармойишида назарда тутилган.

«Саховат ва кўмак» жамғармаси ва унинг бўлинмалари Қорақалпоғистон, вилоятлар ва пойтахт бўлимлари, туманлар (шаҳарлар) бўлинмалари ҳузурида юридик шахс ташкил этмаган ҳолда очилади.

Жамғарма маблағлари карантин даврида ижтимоий ҳимояга муҳтож оилаларга, кўп фарзандли оилаларга, ногиронлиги бўлган шахсларга ва ёлғиз қарияларга, ўз даромадини йўқотган вақтинча ишсиз бўлган жисмоний

шахсларга ёрдам бериш учун ишлатилади. Улар пул маблағлари, кундалик истеъмол товарлари, дори воситалари ва бошқа маҳсулотлар билан таъминланади.

Жамғарма маблағларини куйидагилар тасарруф этадилар:

- республика миқёсида – «Маҳалла» фонди Васийлик кенгаши;
- ҳудудлар миқёсида – Қорақалпоғистон Республикаси

Мавзуйий сонни Алла Ромашко олиб боради.

Жўқорғи Кенгеси ва тегишли халқ депутатлари кенгашлари.

Жамғарма маблағлари ҳомийлик ва хайрия маблағлари, юридик ва жисмоний шахсларнинг, шу жумладан норезидентларнинг ҳомийлик хайриялари, маҳаллий бюджетлар даромадининг режадан ортиқ бажарилишидан тушган маблағларнинг бир қисми ва қонун ҳужжатларида тақиқланмаган бошқа манбалар ҳисобидан шакллантирилади. Маблағлар тижорат банкларида очилган миллий ва чет эл валютасидаги алоҳида ҳисобварақларда йиғилади. Улардан фойдаланилиши устидан кундалик жамоатчилик назорати ўрнатилади.

Туман ва шаҳарларда ҳар бир сектор раҳбари маҳаллалар билан биргаликда ҳар бир оиланинг моддий аҳволини ўрганган ҳолда ҳафталик ёрдам кўрсатиладиган эҳтиёжманд оилалар рўйхатини шакллантиради. Уларга берилиши керак бўладиган маблағлар, дори воситалари ва бошқа маҳсулотлар ҳажми ҳам белгиланади. Йиғилган

маълумотлар халқ депутатлари маҳаллий кенгашларига киритилади.

Туман ва шаҳар бўлинмаларида йиғилган маблағлар эҳтиёжманд оилалар талабларини қондириш учун етарли бўлмаганда тегишли юқори турувчи жамғармаларга мурожаат қилинади.

Жамғарма ва унинг бўлинмаларига маблағларнинг келиб тушиши ва улардан фойдаланилиши бўйича маълумотлар ОАВда эълон қилиб борилади. Жамғармага маблағ ўтказиб берган шахсларнинг рўйхати (уларнинг розилиги асосида) кенг жамоатчиликка маълум қилиб борилиши мумкин.

Ҳужжат Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базасида (*lex.uz*) эълон қилинган ва 22.04.2020 йилдан кучга кирган.

Ленара Хикматова, «Норма» МЧЖ эксперти.

Бизга ёзган эдингиз

Кичик фоиз

Қариялар ва ногиронлар уйда яшайдиганлар учун пенсия олиш қоидалари қандай?

– Қариялар ва ногиронлар интернат уйларида («Саховат» ва «Мурувват» уйлари) яшовчилар, шунингдек руҳий касалликлар шифохонасига жойлаштирилган шахсларнинг пенсия йўлбарислари ушбу муассасалар жойлашган жойдаги Пенсия жамғармасида сақланади. Уларга ушбу Пенсия жамғармаси бўлимларидан пенсия тўланади.

Қариялар ва ногиронлар интернат уйларида (пансионатларида) яшовчи ёлғиз пенсионерларга пенсия билан улар таъминоти учун сарф-харажат ўртасидаги фарқ, лекин тайинланган пенсиянинг камида 10 фоизи, уруш ногиронларига эса камида 20% тўланади. Ру-

ҳий ҳолати бузилган шахслар учун интернат уйларида яшовчи пенсионерларга пенсия тўланмайди (*Қонуннинг 60-моддаси*).

Қандай ҳисобланади

Пенсия тайинлашда иш ҳақи миқдори аҳамиятга эгами? Агар аҳамиятли бўлса, у қандай ҳисобланади? Агар аҳамиятли бўлмаса, иш ҳақининг юқори ёки кам миқдори қанчалик муҳим?

– Ҳа, аҳамиятга эга, бироқ белгиланган миқдорга-часи ҳисобга олинади. Пенсия ҳисоб-китоб қилиш учун пенсияни ҳисоблаш базавий миқдорининг 10 бараваридан ортиқ бўлмаган миқдордаги ўртача ойлик иш ҳақи олинишини инобатга олиш лозим («*Фуқароларнинг давлат пенсия таъминоти тўғрисида*»ги Қонуннинг 31-моддаси 6-қисми).

Пенсия қандай ҳисобланишини, у нималардан иборат бўлишини кўриб чиқамиз. Аввало ўртача ойлик иш ҳақини аниқлаш лозим. Бунинг учун:

биринчидан, ишдаги мавжуд танаффуслардан қатъи назар, охириги 10 йиллик меҳнат фаолияти давомидаги исталган кетма-кет 5 йилдаги (пенсия сўраб мурожаат этган кишининг танлови бўйича) иш ҳақи олинади;

Мавзуйий сонни Алла Ромашко олиб боради.

иккинчидан, пенсияни ҳисоблаш чиқариш учун олинадиган иш ҳақи ўтган йиллардаги иш ҳақларини пенсия тайинланадиган кундаги иш ҳақи даражасига келтириш учун Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиладиган тартибда қайта ҳисобланади. Ушбу тартиб Пенсияни ҳисоблаш учун қабул қилинадиган иш ҳақини иш ҳақининг яқка тартибдаги коэффициентларини қўллаган ҳолда қайта ҳисоблаб чиқиш тартиби тўғрисидаги низомда белгиланган (ВМнинг 8.09.2011 йилдаги 252-сон қарорига 2-илова);

Маълумот учун. Иш ҳақининг яқка тартибдаги коэффициентини – тегишли ой учун пенсияни ҳисоблаш учун қабул қилинадиган иш ҳақининг айнан шу ой учун пенсияни ҳисоблашнинг базавий миқдори нисбатан сифатида аниқланадиган миқдор.

учинчидан, пенсияни ҳисоблаб чиқиш учун қабул қилинадиган ўртача ойлик иш ҳақи кетма-кет ишланган 60 календарь ойдаги иш ҳақининг яқка тартибдаги коэффициентини қўллаган ҳолда қайта ҳисоблаб чиқилган умумий миқдорини 60 га бўлиш йўли билан аниқланади (Низомнинг 101-банди, ВМнинг 252-сон қарорига 1-илова).

Энди пенсия миқдори ҳисоб-китобини кўриб чиқамиз. Пенсия миқдори иш стажини даврига боғлиқ бўлади ва куйидагилардан шаклланади:

- > пенсиянинг базавий миқдори;
- > иш стажини учун пенсия оширилиши;
- > пенсияга устама ҳақлар.

Ёшга доир пенсияларни ҳисоблаш учун пенсияни ҳисоблаш учун қабул қилинадиган ўртача ойлик иш ҳақининг

55%, бироқ ёшга доир энг кам пенсиянинг 100/идан кам бўлмаган базавий миқдорлари белгиланади (252-сон Низомнинг 106, 107-бандлари).

Пенсия тайинлаш учун талаб қилинадиган ортқ иш стажининг ҳар бир тўлиқ йили учун (эркаклар учун – 25 йил, аёллар учун – 20 йил) пенсияларнинг базавий миқдорлари пенсияни ҳисоблаш учун қабул қилинадиган ўртача ойлик иш ҳақининг 1%га оширилади (Қонуннинг 26-моддаси; 252-сон Низомнинг 108-банди).

Айрим тоифадаги шахслар учун пенсияга устамалар назарда тутилган (Қонуннинг 28-моддаси).

Пенсия миқдори бевосита ўртача ойлик иш ҳақи миқдорида боғлиқлиги кўрииб турибди. Ўртача ойлик иш ҳақи базавий миқдорнинг 10 бараваридан кам бўлса, тегишинча (тенг бўлганда, масалан, иш стажини бир хил бўлганда), пенсия миқдори ҳам кам бўлади.

Бироқ келгусида пенсияни ҳисоблаш учун қабул қилинадиган ўртача ойлик иш ҳақининг миқдоридида чекловлар (пенсияни ҳисоблаш базавий миқдорининг 10 баравари) қайта кўриб чиқилиб, бу миқдор оширилиши эҳтимолдан ҳоли эмаслигини ҳисобга олганда, юқори миқдордаги иш ҳақи пенсия миқдори оширилиши учун фойдали бўлиши мумкин.

Маълумот учун: ўтган давр учун пенсияни ҳисоблаш учун қабул қилинадиган ўртача ойлик иш ҳақи миқдори 2 март, 2007 йилда 7 баравардан 8 бараваргача ва 2018 йилда 8 баравардан 10 бараваргача оширилган. Бунда илгариги чекловлардан юқорироқ миқдордаги ўртача иш ҳақи бўйича тайинланган пенсиялар белгиланган тартибда қайта кўриб чиқиб, оширилган.

Зафаржон Хўжаев, «Norma» МЧЖ эксперти.

Телефон орқали савол

Пенсионерлар учун махсус карточка

2020 йил 1 майдан бошлаб ишлайдиган пенсионерларга пенсиялар тўғридан-тўғри Молия вазирлиги ҳузуридида бюджетдан ташқари Пенсия жамғармаси томонидан тўланади, пенсия тўловлари механизми қандай эканлигини билишни хоҳлардик? Уларнинг пенсиялари ташкилотнинг пластик карточкасига ўтказиладими ёки «Халқ банки»нинг махсус пенсия карточкасига ўтказиладими?

– Мамлакатимиздаги эпидемиологик вазиятни ҳисобга олган ҳолда ишлайдиган пенсионерларни ҳимоялаш мақсадида, шунингдек улар пенсияларини ўз вақтида олишини таъминлаш учун давлатимиз раҳбари томонидан 2020 йил 25 майда ПФ-5986-сон Фармон имзоланди.

«Халқ банки»нинг махсус овердрафт пластик карталари

мамлакатимиздаги барча ишлайдиган пенсионерларга очилади, пенсия тўловлари жорий коронавирус пандемияси даврида пластик карточкаларга ўтказилади.

Карантин даврида ишлайдиган пенсионерларга пластик карточкалар уйларига етказиб берилади.

«Халқ банки» матбуот хизмати.

Маъзуевий сонни Алла Ромашко олиб боради.

Янгиликлар

«Шифокордан сўранг» онлайн-поликлиникаси йўлга қўйилди

Ўзбекистон Соғлиқни сақлаш вазирлиги, «AskDoctor» компанияси ва «Uzinfocom» маркази томонидан тест режимидаги «Шифокордан сўранг» онлайн-поликлиникаси ўзбек ва рус тилларида йўлга қўйилди, деб хабар қилади идора матбуот хизмати.

Ушбу хизматдан фойдаланиш учун askdoctor.uz сайтига кириш ва рўйхатдан ўтиш, алоқа боғлаш учун маълумотларни киритиш ва телефон рақамини тасдиқлаш лозим. Сўнгра шифокорни ва у билан алоқа боғлаш учун куйидаги усуллардан бирини танлаш керак: чат, аудио–ёки видеосеанс.

Олдиндан ёки мулоқот вақтида анкеталар, қўчирмалар тасвирларини, яъни шифокорга тавсия тайёрлашда ёрдам берадиган маълумотларни юклаб олиш мумкин.

Маслаҳат олинганидан кейин муайян вақт ўтгач, телефонга шифокор томонидан берилган тавсиялар ҳақида хабар келади, уни сайтдаги шахсий кабинет орқали юклаб олиш мумкин.

Даволаш тайинланиши фақат тавсия тусига эга, деб таъкидлайди Соғлиқни сақлаш вазирлиги. Масофадан туриб – шифокор манипуляция ўтказа олмайди, таҳлил олиш, ҳароратни, қон босими ёки пульсни ўлчашнинг имкони бўлмайди.

Сервис барча фуқаролар фойдаланиши учун очиқдир. Соғлиқни сақлаш вазирлигида таъкидланганидек, карантин чоралари қўлланилган даврда бепул хизмат кўрсатилади. Бунда платформа махсус дастурий таъминотни талаб этмайди ва исталган қурилмадан фойдаланиш мумкин. Ягона талаб – браузер қурилмаларида сайтда микрофондан ёки компьютерингиз (смартфон, планшет, ноутбук) веб-камерасидан фойдаланишга рухсат этилиши.

Хорижда қандай

Қариялари фаол мамлакат

Кунчиқар мамлакатига аҳолининг кекса қатлами муаммолари қандай ҳал этилмоқда.

Қизиқарли статистик маълумотлар

Япониянинг 126 миллиондан ортиқ аҳолисининг 35 миллиони ёки 28,1%ини 65 ёшдан ошганлар ташкил этади. 2040 йилга келиб кексалар аҳолининг 35%ини, 2065 йилга келиб эса улар мамлакатдаги барча аҳолининг 38%ини ташкил этиши тахмин қилинмоқда. 2018 йилдан бошлаб катта ёшдагилар орасида ўта кексаларнинг улуши ортиб бораётгани хавотирга солади (узоқ умр кўриш билан ажралиб турадиган Японияда пенсионерлар 2 хил ёшдаги – 65 ёшдан 74 ёшгача ва 75 ёшдан катта шахслар гуруҳларига бўлинади).

«Миллатнинг кексайиши» инсонлар узоқ умр кўриши билан боғлиқдир. Эркаклар ўртача 81,5 йил, аёллар – 88,5 йил умр кечирадилар.

Бунда Японияда аҳолининг кексайиши даражаси туғилиш даражасининг пастлиги билан бир маромда кетмоқда. 2017 йилда янги туғилган чақалоқлар сони 870 мингтани ташкил этди ва шундан буён уларнинг сони камайиб бормоқда.

Бу болалар, набиралар сони камайиб боришини англашда, бундай кетишда кексаларга ғамхўрлик қиладиганлар қолмайди. Бу юмуш фақат давлатнинг гарданига тушади,

зеро бундай ғамхўрлик давлат учун оғирлик қилиб қолиши мумкин.

Ким ёрдам кўрсатади

2019 йилда Япония бюджетидан тиббиётга харажатлар 43,1 трлн иенани (41 млрд АҚШ доллари) ташкил этган ҳамда ушбу сумманинг тенг ярми 65 ёшдан ошган кишиларга сарфланган. Алоҳида харажатлар моддаси – парваришга муҳтож бўлган қариялар учун ажратиладиган маблағлар.

Энг қизиғи, Японияда узоқ умр кўришликнинг 2 та кўрсаткичи мавжуд: биринчиси – кишининг вафотигача бўлган умрини ҳисобга оладиган умумий кўрсаткич. Иккинчиси «кутилаётган соғлом турмуш кечиришнинг давомийлиги» деб номланади ва кекса киши бегоналарнинг ёрдамисиз нормал ҳаёт кечиришга қодир бўлган ёш назарда тутилади. Ҳар бир япониялик кекса ёшдаги эркаклар умрининг охириги 8 йилида, кекса аёллар эса 13 йилида парваришга муҳтож бўлади.

2016 йилда фақат 6 миллиондан ортиқ кекса ёшдаги японияликлар давлат ёрдами хизматларидан фойда-

Мавзуйий сонни Алла Ромашко олиб боради.

ланганлар, бироқ уларнинг сони йилдан йилга ортиб бормоқда.

Ёлғиз кексалар сони ҳам ортиб бормоқда, уларга ғамхўрлик қилиш борасида етишмовчилик бўлмаслиги учун Япония етакчи технологиялардан фол фойдаланмоқда. Булар мобил телефон орқали геолокацияни аниқлашга имкон берувчи иловалар, қарияларнинг кийимларига ўрнатиладиган жойлашган жойини аниқлаб берадиган чиплар (смартфонни хуш кўрмайдиган кекса ёшдагилар учун мўлжалланган) бўлиб, бошқа мамлакатларда ҳам анчадан буён қўлланилмоқда.

Японияда қариялар мушкулини енгил қиладиган турли хилдаги роботлар ҳам уй юмушларида ва душ қабул қилишда кўмаклашадилар. Кўнгил кўтарувчи роботлар тоифаси ҳам мавжуд. Энг оммавийларидан бири – механик «мушукча»: унга хўжалик борасида ҳеч қандай функция ўрнатилмаган, бироқ момик робот ҳайвон қариялар меҳр билан силашларига ўз ҳаракатлари ва овоз чиқариш билан жавоб қилиши кексайиш жараёнини пасайтиради, деб тасдиқлайдилар япониялик ишлаб чикувчилар.

Бинобарин, бундай турдаги гаджетлар фақат хайр-саховат меваси сифатида амалга киритилаётгани йўқ – Япония ҳукумати томонидан роботларни ишлаб чикувчиларга мўмайгина субсидиялар ажратилади.

Меҳнат ва матонат – саодат калити

Бироқ, кунчиқар мамлакат ҳукумати томонидан асосий эътибор технологияларга эмас, балки пенсионерларнинг инсоний капиталига қаратилмоқда. 65 ёшга тўлганларни ишга жойлаштириш борасида кўлдан келганча ҳаракат қилинмоқда. Ушбу босқичдаги пенсионерлар сони умумий ишчи кучининг 12,8%ни ташкил этади. Кексайганда ишлашга тайёр бўлганлар сони йилдан йилга ортиб бормоқда. Бир неча йил олдин 60 ёшга тўлган японияликлардан неча ёшгача ишлашни хоҳлашлари сўралган. Уларнинг

80%и 70 ёшгача ёки куч-қуввати етгунча ишлашга тайёр эканликларини айтишган.

Пенсионерларни ишга жойлаштириш учун барча имкониятлар мавжуд. Кексалар ёшларнинг иш ўринларини эгаллаб олмасликлари учун 60–65 ёшдан кейин бундай ходимлар штатдан чиқарилади. Бундай ҳолатларда иш ҳақи камайтирилиши ҳам муқаррардир.

Шу боисдан меҳнат фаолиятини давом эттираётган пенсионерлар борасида мотивация даражаси даромадларга боглиқдир. Аини пайтда пенсиянинг базавий қисми (давлат томонидан кафолатланадиган энг кам миқдор) 70 минг иенани (668 АҚШ доллари) ташкил этади, бу эса Япониядег давлат учун катта маблағни ташкил этмайди. Чунончи, пенсия ёшидаги японияликларнинг 28%и ишлашлари соғлиқ учун ҳам фойдали деб ҳисоблайдилар, 16%и эса фаолиятлари қизиқарли бўлганлиги ва уни ташлаб кетишни хоҳламасликларини айтганлар. Бугунги кунда фақат 0,9% япониялик бува ва бувилар ўз набираларига қараш билан бандлар.

Мамлакатда японияликларнинг умр кўриш давомийлиги ортиб бораётганлигини ҳисобга олган ҳолда, пенсия ёшини ошириш тўғрисидаги масала бир неча марта муҳокама қилинган. Ҳозир у ерда, қоидага кўра, 65 ёшдан пенсияга чиқилади. Пенсия ёши яна 5 йилга оширилиши ҳақида ҳали қарор чиқарилмаган. – Бу энг осон ёндашув. Бироқ муаммоларни умумлаштириб бўлмайди – ҳар кимнинг соғлиғи ҳолати турлича бўлганлиги сабабли пенсия ёшининг оширилиши барча учун ҳам маъқул келмайди. Бу масалага бошқача ёндашган ҳолда, ўзгарувчан иш шароитларини яратиш ва кексалар учун таълим тизимини яратиш лозим. Бу янада самарали бўлади, – деб таъкидлади «Известия» корреспонденти билан суҳбатда профессор Канэко Рюичи.

Манба: «Известия» материаллари.

Маълумот учун!

Пенсия тайинлаш учун мурожаат қилганнинг хоҳишига кўра ўқиш даврида **ТўЛАНГАН СТИПЕНДИЯ** иш ҳақига **ТЕНГЛАШТИРИЛАДИ**.

Мавзуй сони Алла Ромашко олиб боради.

«Форс-мажор»: 10 та янглиш фикр

Бир қарашда форс-мажор – анча олдин бизнинг ҳаётимизга кириб келган барчага таниш тушунча. Ва бизга у ҳақда барча нарса маълумдек туюлади. Бирок бутун дунё бўйлаб пандемия тан олинган пайт келди ва бу – бизнинг иродаимизга боғлиқ бўлмаган энгил бўлмайдиган кучлар ҳолати. Демакки, форс-мажор рўй берди. Бу ҳақда кўп гапирса бўлади, лекин у амалиётда қандай қўлланади?

Президентнинг «Коронавирус пандемияси ва глобал инқироз ҳолатларининг иқтисодий тармоқларига салбий таъсирини юмшатиш бўйича биринчи навбатдаги чора-тадбирлар тўғрисида»ги Фармонида (19.03.2020 йилдаги ПФ-5969-сон) Инвестициялар ва ташқи савдо вазирлиги (ИТСВ) ва Савдо-саноат палатасига (ССП) форс-мажор ҳолатлари келиб чиққанлиги ҳақида расмий хабарнома эълон қилиш ҳамда тегишли сертификатлар бериш топширилган. Ушбу ҳужжатдан тўғри фойдаланиш учун форс-мажор билан боғлиқ кенг тарқалган янглиш фикрларни эътиборга олинг.

1-ЯНГЛИШ ФИКР:

«Коронавирус пандемиясининг ўзи форс-мажор ҳисобланади»

Пандемиянинг ўзи қандайдир шартнома мажбуриятларини бажариш учун тўқсинлик қилиши амри маҳол. Бундай тўқсинликлар ҳукумат пандемиянинг ривожланишига жавобан қабул қиладиган чоралар туфайли юзага келиши мумкин. Масалан – чегараларни ёпади, карантин чекловларини ўрнатади, ишлаб чиқаришни тўхтатади, товарлар ва йўловчилар ташишни чеклайди, жамоат транспорти ишини ёпади. Шу боис тадбиркор музокараларда қандай қилиб қабул қилинган чоралар ёки тақдирларнинг шартнома бўйича мажбуриятларини бажаришга аниқ тўқсинлик қилаётганлигини тушунтириши ва ҳужжат билан тасдиқлашига тўғри келади. Ишботлаш лозим бўладиган муҳим ҳолат – бу форс-мажор ва шартнома мажбуриятларини бажаришнинг имконсизлиги ўртасидаги сабаб-оқибат боғлиқлиги.

2-ЯНГЛИШ ФИКР:

«Жорий этилган карантин чоралари ижарага ҳақ тўламаслик, товарни етказиб бермаслик, хизмат кўрсатмаслик ҳуқуқини беради»

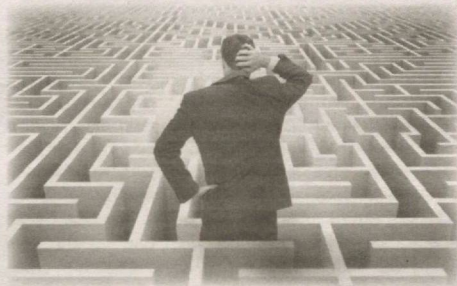
Карантин энгил бўлмайдиган кучлар ҳолати бўлганлиги ишботлаш мушкул. Агар, олдинги даромадлардан маҳрум бўлганлиги туфайли шунчаки унга ҳавола қилган ҳолда шартнома бўйича тўловни амалга ошириш рад этилса, хизмат бажарилмаса ёки товар етказиб берилмаса, буни етарлича баҳона деб бўлмайди. Контрагент ҳам, суд ҳам кейинчалик бу вазиятни форс-мажор деб тан олмайди. Ҳозир юзага келган энгил бўлмайдиган кучлар ҳолати вақтинчалик тусга эга, демак, тарафларни шартнома мажбуриятларини бажаришдан тўлиқ озод этмайди. Улар фақат қуйидаги имкониятларни беради:

- мажбуриятларни бажаришни кейинга қолдириши (кечкиртириш);
 - уларни тўлиқ бўлган ҳажмда бажариш;
 - жарималар ва пеняларни олдини олиш;
 - бошқа тарафга зарарни қоплаш мажбуриятини олдини олиш;
 - бундай ҳолатлар муайян муддатдан кўпроқ чўзилса, шартномани муддатидан олдин бекор қилиш.
- Форс-мажор тугагандан кейин эса барча мажбуриятлар тўлиқ ҳажмда бажарилиши лозим.

3-ЯНГЛИШ ФИКР:

«Форс-мажор – бу шартномалар шартларини ўзгартириш ва уларни бекор қилиш учун асос»

Энгил бўлмайдиган кучлар ҳолатларининг рўй бериши ўзича тарафларга бир тарафлама тартибда шартнома шартларини ўзгартиришни талаб қилиб туриб олиш ҳуқуқини бермайди. Шартнома нархи, тўловни амалга ошириш шартлари ва усулларини ва ҳ.к.ни ўзгартириш мумкин эмас. Уни бажариш муддатлари кейинга сурилиши мумкин, бу ҳам бўлса – фақат форс-мажорнинг амал қилиш муддатига қадар сурилиши мумкин. Пандемия тугагандан кейин шартномани бажариш имконияти мавжуд бўлса, тарафларнинг мажбуриятлари тўхтатилиши мумкин эмас. Тўғри, тарафлардан ҳеч бири, форс-мажор туфайли юзага келган муддат ўтказиб юборилиши оқибатидан унинг шартномага бўлган қизиқиши йўқолган тақдирда шартномадан воз кечиш ҳуқуқидан маҳрум қилинмаган. Қизиқиш йўқолганлигини ҳам ишботлаш лозим бўлади.

4-ЯНГЛИШ ФИКР:

«Ходимларни масофадан ишлашга ўтказиш юзасидан тавсия – бу бўш турган ижарага олинган бино учун ҳақ тўламаслик учун асос»

Карантин чекловлари жорий этилгандан кейин республиканинг барча қорхона ва ташкилотлари раҳбарларига ходимларни масофадан ишлашга ўтказиш тавсия қилинди. Натижада офислар ва бошқа хизмат бинолари бўш турибди. Тадбиркорлар ижарага олинган майдондан фойдаланган жойда, қонуний савол тугилди, ижара тўлови билан қандай йўл тутилади.

Таъкидлаш жоизки, қорхонани масофадан ишлашга ўтказиш қонунчиликда буюрилмаган, балки шунчаки тавсия қилинган (ВМнинг 23.03.2020 йилдаги 176-сон қарорининг 2-б. 9-хатбошиси). Ҳар бир раҳбар ўзи мустакил равишда қарор қабул қилган ва унда танлаш имкони бўлган – масофадан ишлашга ўтиш ёки ўтмаслик. Шу боис, агар ижарага берувчи ижара тўловларини вақтинча тўхтатиб туришни рад этса, вазиятни энгил бўлмайдиган кучларнинг амал қилиши таъсири остига тушириб бўлмайди.

5-ЯНГЛИШ ФИКР:

«Инвестициялар ва ташқи савдо вазирлиги томонидан берилган «Форс-мажор» сертификати ўзича импорт-экспорт контрактлари бўйича жавобгарликдан озод қилиш учун етарли»

Олинган «Форс-мажор» сертификати шартнома мажбуриятлари бажарилмаганлиги учун жавобгарликдан озод бўлиш учун кафолат ҳисобланади, деб ўйлаш мураккаб нотўғри. Бу ҳужжат ҳақиқатан мурожаат қилган тарафда энгил бўлмайдиган кучлар ҳолатлари рўй берганлигини тасдиқлайди. Бирок контрагент мажбуриятлар айнан форс-мажор рўй берганлиги туфайли бажарилмаганлигига сўзсиз рози бўлишга мажбур эмас. Айбдор тараф эса мажбуриятларни бажармаслик учун асос бўлиб хизмат қиладиган ҳодисалар рўй беришини фаол бўлган тарзда кузатиб турмаганлиги, балки ўзининг тасарруфидан бўлган барча чораларни кўрганлигини ишботлаши керак.

6-ЯНГЛИШ ФИКР:

«Савдо-саноат палатаси ички шартномалар бўйича «ФОРС-МАЖОР» сертификатини бермаслиги муносабати билан ҳамкорлар билан муаммоларни олдини олиш мумкин эмас»

Шуни инобатга олиш лозимки, сертификат – бу судда фойдаланиладиган ҳужжат. Судгача олиб борманган маъқул. Юзага келган муаммоларни ҳал қилиш учун энг мақбул вариант – музокаралар курсисига ўтириш.

Республикада ҳозир бутун бизнес бир хил шароитларда ва қандай қийинчиликларни энгил ўтишга тўғри келаётганлигини ҳамма тушунади. Ўз контрагентини тушунишга ҳаракат қилиш зарур ва унга ўз муаммоларини шундай тушунтириш керакки, у сизнинг ҳолатингизга кирсин. Ҳамкорларнингиздан яширинманг, хабарномалар, хатлар ёзинг, юзага келган вазиятнинг сабабларини тушунтиринг. Биргаликдаги ҳаракатлар билан мураккаб ҳолатдан чиқиш йўлини изланг ва

бир-бирингизга ён беринг. Ҳар қандай ҳолатда ишлашни давом эттириш лозим ва ўз ҳамкорларингизни йўқотмаслигингиз зарур. Чекловлар тугайди, юзага келган ҳамкорлик муносабатлари эса қолади.

7-ЯНГЛИШ ФИКР:

«Ички контрактларга форс-мажор татбиқ этилмайди»

Мисол учун хусусий таълимни оламиз. Болалар боччалари, мактаблар ва бошқа таълим муассасаларининг иши ҳукуматнинг иродалари қарори билан тўхтатилди. Мазкур таққи хусусий таълимга ҳам дахл қилди. Бу ҳолда пандемия эмас, балки айнан ҳукуматнинг республикадаги барча ўқув муассасаларининг ишини таққиқлаш тўғрисидаги қарори форс-мажор ҳисобланади.

Шундан келиб чиқиб, таълим фаолияти билан банд бўлган ва ижарага олинган биноларда ишлайдиган барча тадбиркорлар ўзларининг ижарага берувчиларини ҳукуматнинг фармойиши ҳақида хабардор қилган ҳолда мажбурий бекор турилган вақт учун ижара тўловини тўхтатиб туриши мумкин.

8-ЯНГЛИШ ФИКР:

«Форс-мажор муносабати билан чет давлат контрагентига юзага келган муаммолар тадбиркорни ички шартномалар бўйича жавобгарликдан озод қилмайди»

Фараз қилайлик, хорижий контрагент жорий этилган чеклов чоралари сабабли товарни ўз вақтида етказиб бера олмайди. Бу товар эса ички шартнома бўйича битим предмети ҳисобланади. Умумий қоидага биноан мажбуриятларнинг учинчи шахс томонидан бажарилмаганлиги энгил бўлмайдиган кучлар ҳолати ҳисобланмайди (ФК 333-м. 3-қ.). Шу боис етказиб бериш муддатларини бузганлик учун харидор олдида жавоб беришга тўғри келади.

Бирок, агар хорижий контрагент ўз мамлакатининг ваколатли органидан форс-мажор тўғрисидаги гувоҳномали юборса, ўзбекистонлик ҳамкор олдида ўзини оқлаш имконияти пайдо бўлади. Бошланғичда у билан музокараларда сиз ҳавола қиладиган нарса мавжуд бўлади. Ва кейинчалик суд ишни кўриб чиқишда хорижий контрагентнинг гувоҳномасини етказиб бериш муддатлари бузилишининг объектив сабаби сифатида тан олиши мумкин. Албатта – ўзбекистонлик импорт қилувчи бошқа етказиб бериувчидан зарур товарни олиш имконсизлигини ишботлаши шартли билан.

9-ЯНГЛИШ ФИКР:

«Контрагентларда ички шартномалар бўйича юзага келган муаммолар учинчи шахслар билан битимларда далил бўлади»

Қарздор ўз шартномалари бўйича муаммоларни ҳал қилишда ўзининг етказиб берувчилари ёки лудратчилари айби билан юзага келган муаммоларга ҳавола келтириши лозим эмас. Контрагентларда юзага келган мураккабликлар форс-мажор деб тан олиниши мумкин эмаслиги қонунчиликда мустаҳкамланган (ФК 333-м. 3-қ.). Бунинг устига – республика ичидagi битимлар бўйича «Форс-мажор» сертификатини олиб бўлмайди. Шу сабабли контрагентга таъсир кўрсатадиган чеклов чоралари бошқа битимлар учун оқлаш бўлиб хизмат қилмайди.

10-ЯНГЛИШ ФИКР:

«Энгил бўлмайдиган кучлар ҳолати рўй беришга қадар шартнома мажбуриятларини бузиш ҳам жарима санкциялари остига тушмайди»

Агар энгил бўлмайдиган кучлар ҳолати рўй берган пайтда етказиб бериш, тўловни амалга ошириш ёки хизмат кўрсатиш муддатлари аллақачон бузилган бўлса, жавобгарлик рўй беради. Форс-мажор ҳолатлари шартноманинг амал қилиш муддати давомида рўй берганлигига қарамай, қорхона барибир жаримага тортилади ва шартнома шартларида назарда тутилган пеня ҳисобланади. Фақат ҳамкор билан келишган ва қўшимча келишув имзолаган ҳолда санкцияларни олдини олиш мумкин.

Элеонора Мазурова, адвокат,
Альберт Сафин, юрист,
«Norma» МЧЖ экспертлари.

Штат жадвали қайси шакл бўйича тузилади

Ҳар бир корхона штат жадвалига эга бўлиши шартми? Тасдиқланган бланка ва уни тўлдириш бўйича йўриқнома мавжудми? Хусусий корхонанинг штат жадвалига лавозимлар **Классификаторида (ВМнинг 4.10.2017 йилдаги 795-сон қарори билан тасдиқланган)** мавжуд бўлмаган лавозимни киритиш мумкинми? Ушбу масалаларни тушуниб олиш учун «**Norma**» компаниясининг кадрлар масалалари бўйича эксперти **Ленара Хикматованинг** тушунтиришидан фойдаланинг.

Зарурми ёки йўқ

– Меҳнат тўғрисидаги қонунчилик иш бевурига штат жадвалини тузиш мажбуриятини юкламайди. Меҳнат кодексига ушбу ҳужжат тури ҳатто зикр қилин-

маган. Бироқ бундай ҳужжат сизда барибир бўлиши лозимлиги фойдасига салмоқли далил мавжуд.

Биринчидан, штат жадвали зарурлигига ҳавола-лар талай норматив-ҳуқуқий ҳужжатларда, шунингдек ОС Пленумининг «Судлар томонидан меҳнат шартномаси (контрактни) бекор қилишни тартибга солувчи қонунларнинг қўлланиши ҳақида»ги қарориди (17.04.1998 йилдаги 12-сон) келтирилади.

Иккинчидан, штат жадвалини тузиш сизга компанияга зарур ходимлар сони, уларни сақлаш учун пул суммалари ва ташкилотнинг тузилмасини аниқлаштириб олиш имконини беради. Ахир моҳиятига кўра штат жадвали – бу компания тузилмаси, унинг бўлимлари, ходимларининг сони, шунингдек улар иш ҳақининг миқдорини акс эттирувчи ҳужжат.

Бундан ташқари, штат жадвалига ходимларга лавозимга боғлиқ ҳолда қўшимча тўловларни (қўшимча ҳақ, устама) киритиш мумкин.

Албатта, агар сизда минимум штат билан кичкина ташкилот бўлса, сизда штат жадвали тузиш учун жиддий зарурат йўқ. Бироқ йирик ташкилотда – бу ҳужжатсиз иш юритиб бўлмайди.

Чунончи, агар меҳнат шартномаларида иш ҳақининг аниқ миқдори кўрсатилган бўлса, у ҳар гал оширилганда ҳар бир ходим билан қўшимча келишув тузиш зарур. Агарда корхонада штат жадвали мавжуд бўлса ва меҳнат шартномаларида иш ҳақини «штат жадвалига асосан» белгилаш айтиб ўтилган бўлса, у оширилганда қўшимча келишувни расмийлаштириш зарур эмас.

Шакли

Меҳнат қонунчилиги ташкилотга штат жадвалига эга бўлиш мажбуриятини юклагани боис унинг қандайдир бирхиллаштирилган шакли ҳам назарда тутилмаган. Сиз компаниянгиз эҳтиёжидан келиб чиқиб, мустақил равишда ҳужжатнинг мазмунини белгилашингиз мумкин.

Ишлаб чиқилган штат жадвалини иш бевуричининг **бўйруғи** билан тасдиқланг. Унга ҳар қандай ўзгариш-ришни худди шу йўсинда киритинг.

Ҳужжатни «Excel»да тузган маъқул, сабаби мазкур дастур ойлик меҳнатга ҳақ тўлаш фондиди автоматик тарзда ҳисоблаш имконини беради.

Агар штат жадвалига лавозимлар **Классификаторида** кўрсатилмаган мутахассисликни киритиш масаласи юзга келса, Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлигига мурожаат қилинг. У касб ёки лавозимнинг **Классификаторида** кўрсатилганларига айнанлигини белгилайди.

Корхона раҳбари билан меҳнат контракти қандай тузилади

МЧЖга раҳбар билан тузиладиган меҳнат шартномасининг намунаси керак бўлди. Кадрлар хизмати Акциядорлик жамиятининг ижро этувчи органи раҳбарини ёллаш тўғрисида намунавий меҳнат шартномасини топди (**ВМнинг 19.04.2003 йилдаги 189-сон қарорига 4-илова**). Бироқ у амал қилмай қўйган, ўз кучини йўқотган. Ундан намуна сифатида фойдаланиш мумкинми? Ёки вазиятдан чиқшининг бошқа йўли борми?

– Амалдаги қонун ҳужжатларида МЧЖ раҳбари билан тузиладиган меҳнат шартномасининг бирхиллаштирилган шакли мавжуд эмас. Дарҳақиқат, илгари ВМнинг «Хусусийлаштирилган корхоналарни корпоратив бошқаришни такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарорига (19.04.2003 йилдаги 189-сон) 4-сон иловада Акциядорлик жамиятининг ижро этувчи органи раҳбарини ёллаш тўғрисида намунавий меҳнат шартномаси келтирилган эди, кейинроқ у ўз кучини йўқотган. Бироқ ушбу намунавий шартномадан – қонун ҳужжатларига зид келмайдиган қисмида намуна сифатида фойдаланишингиз мумкин. Шу билан бирга ВМнинг «Ўзбекистон Республикасининг Меҳнат кодексини амалга ошириш учун

зарур бўлган норматив ҳужжатларни тасдиқлаш тўғрисида»ги қарорга (11.03.1997 йилдаги 133-сон) 2-сон

иловада келтирилган меҳнат шартномасининг намунавий шаклидан ҳам фойдаланишингиз мумкин.

МЧЖ директори билан муассис ёки муассислар бир неча бўлса, улардан бири жамият иштирокчилари умумий йиғилишининг қарорига асосан меҳнат шартномасини тузади («*Масъулияти чекланган ҳамда қўшимча масъулиятли жамиятлар тўғрисида*»ги Қонуннинг 39-м. 2-қ.).

Корхона раҳбари билан мuddатли меҳнат шартномасини тузиш мумкинлигига эътибор беринг (**МКнинг 76-м. 3-хатбошиси**).

Аслида, директор билан тузиладиган меҳнат шартномаси бошқа ходимлар билан тузиладиган меҳнат шартномасидан унча фарқ қилмайди. Ҳуқуқ ва мажбуриятларида фарқ бўлиши мумкин.

Раҳбар билан штатлар жадвали ва меҳнат шартномасини тасдиқлаш тўғрисидаги намунавий бўйруқлар билан buxgalter.uz сайтида танишингиз мумкин.

«Жавоб берамиз» инфокиоскига хуш келибсиз

Солиқ солиш, бухгалтерия ҳисоби ва ҳуқуққа оид мавзулардаги саволларингизга электрон қўлланмалар ва газета материаллари муаллифлари жавоб берадилар.

Жавобларни norma.uz сайтидаги «Жавоб берамиз» эксперт хизмати электрон ахборот киоскисдан топасиз.

Саволларни қуйидагича бериш мумкин:

- ✓ аёвал norma.uz сайтида рўйхатдан ўтиб, мурожаатни **электрон кўринишда** жўнатган ҳолда;
- ✓ (71) 200-00-59 бевосита алоқа телефони орқали (душанбадан жумагача соат 10.00 дан 17.00 гача).

«КОРХОНА ЮРИСТИ»

ЭЛЕКТРОН МАЪЛУМОТНОМА ТИЗИМИНИ
ЎЗБЕКТИШИДА ТАҚДИМ ЭТАМИЗ

Тошкент ш., Миробод тумани,
Таллимаржон кўч., 1/1. Тел.: (71) 200-00-90.
E-mail: office@norma.uz, web: www.norma.uz

Иқтисодий-ҳуқуқий газета
НОРМА МАСЛАХАТЧИ
ХУЎҚ СОЛИҚЛАР
БУХГАЛТЕРИЯ

ТАЪСИСЧИ «**Norma**» МЧЖ

Газета 2018 йил 12 июнда Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигига рўйхатга олинди.
Рўйхат рақами 0074.
Ҳафтада бир марта сешанба кунлари чиқади.

Бош муҳаррир
Фарҳод Собирович
ҚУРБОНБОВ

Нашр учун масъул –
Бош муҳаррир
ўринбосари,
масъул котиб
Нодир Носирович
АЛИМОВ

Саҳифаловчи
Наталья
БАРАНОВА

ТАҲРИРИЯТ МАНЗИЛИ:
100105, Тошкент ш., Миробод тумани,
Таллимаржон кўч., 1/1,
Тахририят тел. (71) 200-00-90
Обуна бўлими тел. (71) 200-00-30
E-mail: sbx@norma.uz,
gazeta@norma.uz,
web: norma.uz

Обуна, газеталар, китоблар,
газеталарнинг электрон версияларини
етказиб бериш ва харид қилиш
масалалари бўйича (71) 200-00-30;
«**Norma**» АКТ бўйича – (71) 200-00-90;
Рекламини жойлаштириш бўйича
(71) 231-07-91 телефон рақамларига
муурожаат қилиш мумкин.

Газета нашри – «ТОПРИНТ» МЧЖнинг компьютер базасида терилди ва саҳифаланди.
Нашр курсаткичи – 186. Қўғоқ бичими – А3. Ҳажми – 2 босяма табоқ. Баҳою қилишлан нарҳда.
Буортма г-522. Адади 550. Газета 2020 йил 11 май соат 15.00 да топширилди.